

**ન્યૂज ઓફ ગાંધીનગર ડેનિક
સહિત્ય સરિતા-
આયોજક : પ્રદીપ રાવલ**

NOG(284)2024

NOG SS No. 0200

વિષય : મકર સંકાંતિ (ઉત્તરાયણ)

શીર્ષક : મકર સંકાંતિ (ઉત્તરાયણ)

પ્રકાર : ગધ - લેખ

નામ : નિશીથ બંશી "નિઝનં"

આશાના આભમાં

વિશ્વાસની પતંગ,

શ્રદ્ધાની દોર સાથે

ફલક પર ભરે ઉડાન.

આપણો વિષય છે, મકર સંકાંતિ (ઉત્તરાયણ). તો પહેલાં જોઈએ મકર સંકાંતિ એટલે શું.... સંકાંતિ એટલે ગમન કરતું.. ખાસ કરીને કોઈ વસ્તુ કે પદાર્થને વટાવીને આગળ જવાની કિયા. મકર સંકાંતિ એટલે સૂર્યનો ધન રાશિમાંથી મકર રાશિમાં પ્રવેશ. આ પ્રવેશ તા. ૧૪ જાન્યુઆરી કે પછી ૧૫ જાન્યુઆરી (વિપ વર્ષમાં) ના હિવસે થાય છે. ભારત દેશમાં અન્ય દેશોમાં ઉત્તરાયણના તહેવારને મકર સંકાંતિ સાથે જોડી દેવામાં આવ્યો છે, પરંતુ ખરેખર ઉત્તરાયણ ડિસેમ્બર મહિનાની ૨૨ તારીખે થતું હોય છે.

ઉત્તરાયણ શબ્દ ઉત્તર + અધન બે શબ્દોથી બનેલો છે. અધન એટલે પ્રાણા. સૂર્ય જ્યારથી ઉત્તર દિશા તરફ ખસાવાનું શરૂ કરે, તે હિવસ ઉત્તરાયણ. આ હિવસ અને સમયનું અન્ય રીતે પણ મહત્વ છે.

ગીતાના આદમા અધ્યાયમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ દ્વારા સૂર્ય ઉત્તરાયણના મહત્વનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ મળે છે. શ્રીકૃષ્ણ કરે છે, હે ભરતશ્રો ! એવા લોકો જેમને બ્રહ્મનો બોધ થઈ ગયો હોય. અનિન્યમય જ્યોતિ દેવતાના પ્રભાવથી જ્યારે છ મહિના સૂર્ય ઉત્તરાયણ હોય છે, દિવસના પ્રકાશમાં પોતાનું શરીર તાર્ગે છે, ફરીથી જન્મ લેવો પડતો નથી. આ જ કારણ છે કે સૂર્યના ઉત્તરાયણના કારણે ભીખમે પોતાના પ્રાણ ત્યાગા માટે ઉત્તરાયણના હિવસને પસંદ કર્યો હતો. છાંદોય ઉપનિષદમાં પણ સૂર્ય ઉત્તરાયણના મહત્વનું વર્ણન મળે છે.

ગુજરાતમાં તો ઉત્તરાયણ અથવા ઉત્તરાયણનો તહેવાર આઈ દસ હિવસ પહેલાંથી જ શરૂ થઈ જાય છે. ૧૩ થી ૧૫ જાન્યુઆરી તો આકાશ રંગબેંદ્રી પતંગોથી છાવાઈ જાય છે. "કાઈપો છે" ના નાદ સાથે બાળગોપાળ અને મોટેરાંઓને પણ ધાઢે ચરી ગીતો, ભૂંગળા વગાડીને આનંદ કરે છે. સંધ્યા ટાકો આતશબાળ અને ફટકડાના ધૂમધાડકાની ગરબા ને ડાન્સની રમજાટ બોલવાય છે. વળી આખો દિં તલ અને સિંગની ચીકી, બોર, શેરરી, કોરો નાસો એ બધું તો ખરું જ. ખરેખર, ઉત્તરાયણી ખરી મજા તો ગુજરાતમાં જ.

મકર સંકાંતિની સાથે કે એક હિવસ આગળ જ લોહરીનો તહેવાર આવે છે. લોહરી એ ભાંગડા સાથે નૃત્ય કરવાનો અને તાપ સેકવા સાથે આનંદ માશવાનો અને પાકની લાખણીનો તહેવાર છે. આ તહેવાર પણાબ, હરિયાણા અને હિમાયલ સહિત ઉત્તર ભારતમાં ધૂમધામી ઉજવાવામાં આવે છે. એ જ રીતે તામિલનાડુમાં મકર સંકાંતિને બીજે હિવસે, ૧૫ જાન્યુઆરીએ પોગલ નામનો તહેવાર ઉજવાવામાં આવે છે.

તો આ હતી, મકર સંકાંતિ (ઉત્તરાયણ) ની કહાણી.

દ્વારા જીનું સંકાંતિ

પ્રકાર : હાઈકુ - અગ્નિયાર

શીર્ષક : હિવસ આનંદ નો

લેખક: જ્યોતિનાન્ત ઘેલાણી ★ધારે★

ધારન નભ
લાસે અનેક રંગી ?
લે પતંગ !

નાના મોટા સૌ
છે આનંદીત આજ ?
ઉત્તરાયણ !

શુભ કાયોને
મળે લીલુ સિન્ધલ ?
ઉત્તરાયણ !

બાધા સંયાએ
સૂતા ધાયલ મિષ્ય
ધૂટયા પ્રાણ ?

અભોલ જીવો
ફક્કે આજ ભયે ?
ડર પતંગ !

અભય દાન
દેવા-છોડો પતંગ
ઉત્તરાયણો.

ઉત્તરાયણ
શી શુભકર્યો શરુ
મંગલ દિન.

દાન ધર્મ નો
અદકેરો હિવસ ?
ઉત્તરાયણ.

આજ ગગને
કાયાનો વૂંઝે નાદ ?
હોય પતંગ !

આકાશે લેડે
પતંગ, પણ દોર
માનવ હાથ !

ખારે જીવોને
આપો અભ્યદાન
બંધ પતંગ.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

દ્વારા જીનું દ્વારા

વિષય : "મકરસંકાંતિ"

પ્રકાર - ગધ શબ્દો : ૧૭૮

નામ: જિતેન્દ્ર શાહ.

મકરસંકાંતિ નવાં વર્ષ ની શરૂઆત માં

સૂર્ય નો મકર રાશી માં પ્રવેશ કરી ને નવો રાહ ચીયે છે. તમારી જિંદગી નો પતંગ દુમકાં મારી મારી ને ચયાવવો પડે કે દોરી ને દીલ આપી ને ચયાવવો પડે તો સમજાંતું કે ક્યાંક તમારાં માં કે ક્યાંક સામે નાં પાત્ર માં કાંઈક ઓછું છે. અને લો સરસાટ ચયી જાય તો સમજાંતું કે પરભય નાં કરેલ પુષ્ય ને પ્રતાપે મુંઝું રૂપી પવન તમારી સાથે છે. બચપન પહેલાં ની અને પચયન પછી ની જિંદગી કો'ક પર આધારીત હોય છે. આપણી જિંદગી ની હોડી નાં હલેસાં બીજીં નાં હાથ માં હોય છે અને તેને જ દિશા માં હોડી લઈ જીવી હોય તે દિશા માં ન પણ જરું હોય. જિંદગી ને મનગમતાનું પદાવ પર લઈ જીવો હોય તો સમજાંતું એવી વ્યક્તિનો ને અનુસરો કે જે તમેને અનુદું આવે તેવી જિંદગી જીવાનાં માં મદદરૂપ થાયા ને તેમને કે દોરીને કે દીલને કે હાથને અનુદું આવે. અને તે ને જે દિશા માં હોડી લઈ જીવી હોય તે દિશા માં ન પણ જરું હોય. જિંદગી ને મનગમતાનું પદાવ પર લઈ જીવો હોય તો સમજાંતું એવી વ્યક્તિનો ને અનુસરો કે જે તમેને અનુદું આવે તેવી જિંદગી જીવાનાં માં મદદરૂપ થાયા ને તેમને હોડી ને હલેસાં બીજીં નાં હાથ માં હોય છે. ને થોડો થાક ઉતારીને ધાબા પરનો બધો સામાન યાદ કરીને નીચે લઈને ઉત્તરી જવાનું ઘણી બધી યાદો લઈને..

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

દ્વારા જીનું દ્વારા

વિષય - પતંગોત્સવ મનાવીએ.

પ્રકાર - પદ્ય

લેખિકા - રાગીની શુક્લ રાગ

.....

પાવન પર્વ ઉત્તરાયણનું લગે ગગન ઘારું મને ...!

કિન્ના બાંધી પતંગ ઉડાવવા આજ દો ..!

દાંડ થોડી દીલ એવી તાણી કરે નાચે પતંગ...!

પોતિકા પતંગ બીજા સાથે પેચ દાવ લગાવે...!

મારી નવરંગી પતંગને લાંબી પૂંછું લગાવું ..!

કેવું દમક દમક નાચે સૌ સંગ...! આપણી જિંદગી પણ કંઈક આવી

જ ...!

દોર એની ક્યાંથી ક્યાંય મણે...!

ચય્યો જીયિંગનો દોર...!

